

DE BRUG NAAR NERGENS

ROMAN

ENGELMUNDUS

Trophonios
Publishing

Thig crìoch air an t-saoghal
Ach maridh gaol is ceòl
(De wereld komt tot een einde,
maar liefde en muziek zullen voortbestaan)
Schots grafschrift

What if where we're lost is where we are meant to be?
Haken, 'Invasion' van het album 'Virus' (2020)

LOSGESLAGEN

Dinsdag 4 augustus 2015

Nos van Steen zit aan de bar in de keuken achter een koud geworden espresso. Het is stil in huis. Zijn rechterhand rust vlak naast het kopje. Wijsvinger en duim omvatten het oortje waardoor het lijkt alsof hij de sterke koffie ieder moment naar zijn mond kan brengen. Al een half uur zit hij zo, onbeweeglijk.

Roodomrande ogen verraden dat hij vannacht nauwelijks heeft geslapen. Zijn witgrijze haar wirwart onstuimig en de baardgroei van anderhalve dag in combinatie met het kreukelige, blauwe T-shirt en de grijze joggingbroek geven hem het aanzien van een zwerver. Hij oogt aanmerkelijk ouder dan zijn 51 jaar.

Alsof iemand de tijd weer in gang zet, komt het tableau vivant tot leven. Nos' hand verschuift van het kopje naar zijn bril die iets verder op de bar ligt. Traag zet hij deze op. In hetzelfde tempo glijden beide handen over het zwarte marmer naar elkaar toe. Zijn linkerhand omsluit de vuist van zijn rechterhand en gezamenlijk komen ze tot stilstand, balancerend tegen de rand van de bar en zijn middenrif. Met gebogen hoofd sluit Nos zijn ogen en zucht.

Straks moet hij dit niemandsland verlaten. Dan komen de begrafenismensen, zijn zus, een zus van

Michèle en hun vrienden om dingen te regelen. De kist, gefabriceerd van gerecycled hout, heeft Michèle zelf uitgezocht. Ook de muziek heeft ze tot in detail voorgeschreven, wat, hoe lang en op welk moment. Al het andere had ze aan Nos overgelaten. Welke kleding moet ze aan? Wat moet er op de rouwkaart? Waar zijn de adressen? En hoe zit het met administratieve zaken zoals de akte van overlijden, testament, verklaring van erfrecht, abonnementen, verzekeringen, pensioen?

Hij herinnert zich de maalstroom waarin hij en Hilde werden ondergedompeld na het overlijden van hun ouders. Vanaf het telefoontje waarin hem het fatale verkeersongeluk werd meegedeeld tot aan het afscheid van de gasten na de begrafenis vloog alles werktuiglijk aan broer en zus voorbij als in een wervelwind.

Nadat hij de mensen gisteravond had verzekerd dat hij alleen wilde zijn, had Nos nog één keer naar Michèle gekeken. Anderen hadden haar eeuwige rust eerbiedig gefotografeerd. Hij prentte de pop die nu in hun bed lag in zijn geheugen. Vel over been. De zwartgeverfde, lange lokken omsloten haar smalle gezicht dat in deze ultieme stilte weer meisjesachtig was geworden. Er lag een tevreden glimlach om haar lippen.

“Het is goed,” had ze gezegd. Uiteindelijk. En zo zag ze er ook uit.

Daarna had Nos de deur van hun slaapkamer gesloten en was in zijn T-shirt en joggingbroek op het logeerbed gaan liggen.

De slaap wilde niet komen en ook de tranen bleven weg. Het was alsof de toegang tot zijn gevoel geblokkeerd was. Een van de katten kwam tegen hem aan liggen. Starend naar de lichtvlekken op het plafond spookten

allerlei vragen door zijn hoofd. Wat is dat, dood? Was de dood het einde, een transitie, of een nieuw begin? Bestond er zoiets als de ziel? Waarom weten we daar eigenlijk niets van? Tussen de vragen door was het een komen en gaan van herinneringen.

Maart/april 2015

De opgezette klier in haar hals is pijnlijk geworden. Het eerste huisartsbezoek stelt haar enigszins gerust.

“Maakt u zich maar geen zorgen,” zegt de man. “Hier kan ik echt niets van maken.”

Toch, iedere keer als Michèlle aan haar hals voelt, kijken haar ogen angstiger.

“Dit is niet goed, Nos. Ik voel het.”

Zonder enige kennis van zaken probeert hij haar gerust te stellen.

Dan volgen de gebeurtenissen elkaar op in een moordend tempo. De scan die onweerlegbaar aantoont dat de weefselstructuur van haar linkerborst anders is dan van de rechterborst. De bevestiging van de radio-loog. De oncoloog die hen de uitslag van de puncties in nek, oksel en borst meedeelt. Tijdens de autorit naar huis wordt er niet gesproken. Samen, maar eenzamer dan ooit. Nos' poging om zich in de gevoelens van zijn vrouw te verplaatsen, stuit op een zwarte, peilloze diepte waarin hij zich niet kan bewegen.

Iedere voorstelling die je op voorhand probeert te maken van de emoties in deze situatie, is een slag in de lucht. De stereotypen over wanhoop, niet te stelpen verdriet en boosheid zijn precies dat: stereotypen. In eerste instantie is er eigenlijk niets. Behalve de weten-

schap dat het voor je uitschuiven van je eigen sterfelijkheid niet meer mogelijk is. Het is niet langer van later zorg, het is nu.

Tot aan de mokerslag van de second opinion is er nog hoop. Hoop van dwazen die tot bidden noopt. Hoop die ieder voor zich tijdens de zware dagen stilzwijgend koestert. Dat het pleit is beslecht, ontkennen we vooralsnog. Ze staan officieel nog voor de tweesprong waar op het bordje dat naar links wijst, staat te lezen ‘U mag leven’ en op het bord dat naar rechts wijst ‘U moet sterven’.

Apathisch luisteren ze naar de medicus. Metastase in haar botten. Chemo vertraagt de onvermijdelijke opmars maar zal de kwaliteit van leven – dat wat rest – drastisch verminderen. Het enige dat ze kunnen doen is toezien hoe de laatste strohalm door hun vingers glipt.

Weer thuis smijt Michèle haar tas op de bar. “Mijn eerste impuls is om mijzelf voor de trein te gooien. Dan is het allemaal direct maar voorbij.”

Nos’ enige antwoord is een omhelzing, alsof hij daarmee iets van haar last kan dragen. Heel even, misschien een milliseconde lang, overweegt hij serieus wat de eerste stap is om de tijd terug te draaien, zodat ze ergens een stuk terug een andere afslag kunnen nemen. Eén die niet naar deze werkelijkheid leidt. Om die absurde gedachte zou hij willen lachen.

Op de pijnlijke klier na voelt Michèle zich fysiek goed. Toch beklijft de nieuwe realiteit snel. Het enige wat de kankerdkter zei op de vraag Hoe lang nog? “Maanden, geen jaren.” Al snel besluit Michèle om de chemo over te slaan. Nos stemt hiermee in.

Nog geen week nadat ze het vonnis hadden aangehoord, verrast ze Nos op een ochtend met een opgeruimd “Goedemorgen, lieverd”.

“Kijk eens aan,” reageert hij. “Wat is er met jou gebeurd?”

“Een inzicht.” Ze zet de koffiemachine in werking en gaat met een dampende espresso naast hem aan de bar zitten. “Zo lang ik fysiek blijf functioneren en er voldoende energie is, wil ik zoveel mogelijk afleiding hebben en zo weinig mogelijk alleen zijn. Het zal niet iedere dag lukken, maar ik wil proberen om vanaf nu zorgeloos te leven. En ja, dat is een vlucht. Maar het alternatief is om de rest van mijn tijd net zo somber door te brengen als de afgelopen dagen. Het liefst wil ik dat het moment waarop mijn klokje ophoudt met tikken, komt als een verrassing.”

Haastig veegt Nos zijn ogen droog en schraapt zijn keel. Hij staat op en zet twee kleine steelpannen op het fornuis. “Zullen we dan beginnen met pancakes en maple sirrup?”

“Goed idee!”

∴

De volgende dag zijn hun vijf beste vrienden verzameld in de omgebouwde boerderij van Nos en Michèlle. Josefien is met de kinderen een ijsje gaan halen. Direct neemt Freddy het voortouw. Hij richt het woord tot Michèlle. “Lieve schat, afleiding en gezelschap zijn vanaf nu de toverwoorden. Wij zijn hier om jou een ‘boost’ te geven.”

“De boosters,” zegt Michèlle een beetje voor zich uit.

“Precies!” roept Freddy. “Wij zijn de boosters! Iedere

week maken we een planning. Concertbezoek, toneel of museum. We kunnen gaan bowlen, naar de sauna, uit eten of gewoon lekker een terrasje pakken. Maar een middagje hier op de bank hangen, is natuurlijk ook prima.”

“Jullie zijn lief.”

“Wij zijn your friends,” zegt Jay stellig, met zijn onmiskenbare Australische accent.

“En,” voegt José hieraan toe, “laten we één ding helder afspreken met elkaar: eerlijkheid.” Ze prikt haar wijsvinger in de richting van Michèle. “Als iets jou niet bevalt, zeg je dat ronduit. Als je vindt dat ik teveel klets, als Gerts mistroostigheid jou op de zenuwen begint te werken, als je wilt dat Nos meegaat naar dat concert, of wanneer je iets op de planning niet meer wilt of kunt doen, dan zeg je dat. Spreek jouw voorkeuren en afkeuren uit. Wij accepteren dat. Het is zoals Jay zegt, wij zijn jouw vrienden en onze vriendschap is ruimschoots bestand tegen lange tenen.”

“Hear! Hear!”

“Dank je, Jay.”

Gert, die op het noemen van zijn naam omhoog was geveerd, gaat weer zitten.

Als de eerste weekkalender is opgesteld, komen Josefien en de kinderen binnen.

“Mogen we zwemmen, mama?” vraagt Ariane.

“Natuurlijk.”

Ariane rent naar het zonovergoten zwembadterras achter het huis met in haar kielzog haar zevenjarige broertje, Sam.

Terwijl de groep zich bij de kinderen voegt, blijft Michèle achter met Gert. Hij gaat naast haar zitten en

zodra hij zijn arm om haar heenslaat, begint ze te huilen.

“Nee hoor, niet nu,” snikt ze met wapperende handen.

“Luister, lieverd,” begint Gert. “Je hebt hele goede voornemens, maar dat wat nadert is nooit helemaal uit de lucht. Logisch. Het staat niet op onze weekplanning, maar ieder moment kan en mag de wanhoop even doorbreken. Ook daar zijn wij voor.”

“Godsamme Gert, je maakt het alleen maar erger,” lacht ze door haar tranen heen.

“Kom, ik ben wel toe aan een frisse duik.” Ze laat zich door haar beste vriend optrekken uit de bank. Sinds hun ontmoeting tijdens de opleiding tot verpleegkundige, nu ruim 25 jaar geleden, zijn ze hartsvrienden. Haar wangen droog vegend, volgt ze hem naar de vrolijk spetterende kinderen, het beste medicijn tegen zwaarmoedigheid.

Tegen etenstijd gaat Josefien samen met Sam iets halen bij het lokale restaurant.

“Ik ga met je mee,” biedt Michèle aan. Even valt het stil in de groep.

“Okay,” stemt Josefien dan in.

Terwijl ze in het restaurant wachten tot hun bestelling klaar is, vraagt Sam: “Michèle, waar zitten de knobbeltjes nu precies bij je?”

Josefien kijkt verschrikt naar Michèle, maar deze reageert ontspannen en wijst op haar linkerborst. “Hier,” ze strijkt met haar hand omhoog langs haar oksel en hals, “en hier.”

“O,” zegt Sam en doet haar beweging na bij zichzelf. “Dus hier zit het virus?”

“Klopt,” bevestigt Michèle, “maar het is geen virus, hè. Het is een tumor.”

“O,” doet Sam weer. Hij herhaalt de beweging. “Dus hier zit je tumor?”

“Juist,” zegt Michèle.

Triomfantelijk kijkt het jochie om zich heen. Virus of tumor, hij heeft het begrepen.

Juni 2015

Laat dit nooit voorbijgaan.

Deze vurige wens begeleidt Nos tijdens hun weekje Florence. Tot wie hij deze woorden richt, weet hij niet. In een god of een opperbouwmeester die vanuit een onmetelijke hoogte aan onzichtbare touwtjes trekt waar alles wat beweegt op aarde aan vastzit, gelooft hij niet. En toch dringt deze onmogelijke hunkering zich aan hem op.

Sinds de diagnose is zijn werk, zijn heilige werk, volledig ondergesneeuwd geraakt door de aandacht voor Michèle. Nos heeft spijt van zijn werkverslaving, zijn ondernemingsdrift. Altijd druk, altijd onderweg, al die avonden en weekenden die hij niet met ‘zijn Pluis’ doorbracht. Niet dat ze daar ooit over klaagde, zij vond het prima om dingen alleen te doen. Alleen nu de eindigheid van haar tijd binnen handbereik komt, weegt het hem zwaar dat ze niet vaker samen zijn geweest.

In haar lievelingskerk, de Santa Croce, bestudeert Michèle langdurig de Giotto fresco’s in de Bardi kapel. Normaal zou Nos al ruimschoots zijn ongeduld kenbaar hebben gemaakt door diepe zuchten te slaken. Nu kijkt hij zonder besef van tijd met haar mee. Evenals tijdens hun vorige bedevaarten naar de Toscaanse hoofdstad,

schenkt ze speciale aandacht aan het door pleisterwit omgeven fragment waar de tand des tijds geen vat op heeft gekregen. Hierop aanschouwt een groepje monniken met ingespannen blik een visioen dat zich buiten het tafereel bevindt.

Op de Piazza della Signoria met uitzicht op het Palazzo Vecchio, waar ze elkaar het ja-woord gaven bijna zeventien jaar geleden, eten ze een ijsje. Toentertijd was het majestueuze stadhuis nog niet omgevormd tot een vesting met detectiepoortjes en carabinieri die opzichtig hun wapen dragen.

Michèle lacht. ‘Ik moet weer denken aan die koetsrit na de huwelijksplechtigheid?’

Nos knikt en ziet hen weer zitten. Tijdens die rit zagen ze vrijwel niets van de stad, omdat ze de tassen met cadeaus van thuis wilden uitpakken. Freddy had voor hen tien verschillende peper-en-zoutstellen gekocht. Met ieder nieuw uitgepakt strooisetje klonk hun schaterlach luider.

Het is de week van de laatste dingen. Fruit kopen bij een stalletje. Lunchen bij hun favoriete restaurant waar voornamelijk Florentijnen komen en Nos evenals tijdens hun vorige pelgrimages naar hun huwelijksstad de pasta al tartufo bestelt. De truffel beroert subtiel je smaakpapillen en blijft de rest van de dag prominent aanwezig in je mond. Slenteren over de talloze pleinen. Cappuccino drinken aan de bar en heel even meegaan in de waan dat je hier woont.

Ze nemen zelfs de bus naar Fiesole, een stadje dat vanaf een noordelijke heuvel uitkijkt op ‘hun’ stad. Daar kochten ze destijds in een rommelwinkeltje hun opklapbare rood-witte backgammon campingtafeltje.

Nadat Michèle in haar steenkolen-Italiaans hun wens kenbaar had gemaakt, verdween het tandeloze mannetje met veel te hoog opgehaalde broek in een hoek van de volgestouwde winkel via een ladder naar een zoldertje. Daar maakte hij een paar minuten lang een oorverdovend kabaal, waarna hij met het tafeltje en een triomfantelijke blik terugkeerde. ‘Questo?’

Wandelend door het stadje vinden ze het rommelwinkeltje van destijds niet. Maar de herinnering voldoet en maakt hen weer aan het lachen.

Nu zijn er alleen meer pauzes, maar ondanks haar afgenomen energie bezoeken ze alle bekende plekken. Il Duomo, waarvan ze alleen de façade bewondert. In het baptisterium San Giovanni brengen ze ruim een uur door. Een snelle blik op de bescheiden doopvont met reliëfpanelen rondom, om vervolgens positie te kiezen voor het marmeren preekgestoelte van Nicola Pisano. Keer op keer schuifelt ze om het kunstwerk heen, alsof ze zichzelf ervan moet verzekeren dat het echt hier voor haar ogen staat en niet elders. Bijna schichtig glijden haar ogen vol bewondering over de figuren die door de middeleeuwse beeldhouwer een vorm van eeuwig leven hebben gekregen.

Ze wijst naar een van de basreliëfs. “Kijk,” zegt ze met gedempte stem, “daar rechts van de kruisiging, dat ene figuurtje in die mensenmassa. Hij kijkt helemaal niet naar Jezus aan het kruis, zoals de meeste anderen. Hij is de enige die naar buiten kijkt, naar ons, naar de beeldhouwer als het ware. Je zou bijna denken dat hij de boel niet vertrouwt.” Even proeft ze haar eigen woorden. “In het hele gezelschap is hij de enige die doorheeft dat ze worden gadeslagen vanuit een andere realiteit, vanuit

de toekomst.” Alleen Michèle ziet dergelijke details.

De gigantische rij voor het Uffizi lopen ze voorbij. Dolgraag zou ze nog één keer die paar werken van Francesco Guardi zien en dat beeld van die jongen die een doorn uit zijn voet haalt. Maar de wachtrij ontmoedigt afdoende. Het helpt dat ze niet zo lang geleden het Griekse origineel in Rome nog heeft gezien. In ieder geval hoeven ze nu niet urenlang langs de talrijke schilderijen en beeldhouwwerken te schuifelen om die paar hoogtepunten te kunnen zien.

Zonder een kik volbrengt ze, met een zorgzame Nos achter haar, de pittige klim naar San Miniato al Monte, vanaf de Piazzetta, helemaal beneden nabij de Arno. Na de poort, waar de kruisweg met de veertien staties begint, gaat het steil omhoog. Bij iedere statie houdt ze even stil, alsof ze wil benadrukken dat Jezus echt niet de enige is die heeft geleden. Hoe dichter ze de pauzestop naderen bij de Piazzale Michelangelo, hoe trager ze haar ene voet voor de andere zet. Eenmaal op het grote, drukke plein lopen ze langs de replica van de David, die hoog boven hen uit torent. Michèle heeft de hysterie rond dit beeld nooit goed begrepen. Uitgeput en moeizaam hijgend gaat ze zitten op de balustrade met het grandioze uitzicht over de stad beneden hen. Nos houdt haar vast, angstig dat ze anders misschien achterovervalt.

“Even... op... adem... komen,” hijgt ze met een moedige glimlach.

Na tien minuten staat ze alweer op en stelt kordaat voor om nog even een blik te werpen op ‘onze’ camping, even voorbij het plein. Bij het zien van de telefooncel naast het receptiegebouw schiet Michèle vol.

“Weet je het nog?” snikt ze, terwijl ze haar zonnebril afzet.

Nos weet het nog. Na de trouwerij en het afscheid van hun beider getuigen, hadden ze hier hun tentje opgezet. Maar hij laat haar praten.

“God, wat duurde die verbouwing lang! Wat waren we naïef. Wie laat er nou tijdens zijn vakantie een keuken en badkamer plaatsen? Iedere ochtend om negen uur werkoverleg met de aannemer. We hebben hier voor een vermogen aan telefoonkaarten verbeld.” Ze moet lachen door haar tranen heen. “Alles wat ik zie, herinnert aan beloftes en toekomst. Stom hè? Dit doe ik mijzelf aan door hier te komen en toch wil ik het. Misschien is er iets waar ik dit straks mee naartoe kan nemen.”

En weer klinkt de zinloze mantra in Nos’ hoofd. Laat dit nooit voorbijgaan.

∴

Nos giet de koud geworden, donkerbruine vloeistof in de gootsteen en drukt op de benodigde knoppen voor een hete herkansing.

Vier maanden had Michèlle gekregen. Die tijd had ze samen met hem en de boosters optimaal besteed. En ze was onomwonden eerlijk geweest. De laatste weken was ze te verzwakt om nog iets te ondernemen en deed ze voornamelijk een beroep op Gert. Bij mooi weer droeg hij haar naar de tuin, waar ze in een hangmat in slaap viel. Op dagen dat de dansschool die hij met Jay bestierde hem opeiste, kwamen Josefiën of José bij haar zitten. Freddy, de zelfbenoemde leider van de boos-

ters, en Jay werden nog sporadisch ingevlogen. Er werd steeds minder gesproken. Wat te gebeuren stond, was bekend en werd schoorvoetend aanvaard.

Tegen een uur of zes viel Nos eindelijk in slaap. Even lieten de vragen en herinneringen hem met rust...

...Michèle heeft de volledige vriendenclub uitgenodigd op hun vakantieadres, ergens in Italië. Nos stelt voor om zijn befaamde gerecht met kipfilet, groenten, ananas, banaan en kerriesaus te maken, waar iedereen enthousiast mee instemt. Alleen de vrienden hebben een gezicht, al herkent hij geen van hen. Bij Michèle ontbreken ogen, neus en mond. Toch is zij het.

“Ik moet eerst boodschappen doen,” zegt hij verontschuldigend.

“Geen probleem,” reageert Michèle, terwijl ze hem aanhankelijk streeft. Het is alsof haar stem vanuit een andere kamer komt. “Wij gaan alvast aan tafel.”

Op zoek naar een supermarkt verdwaalt Nos. Bij een groot plein kan hij niet verder met de auto, dus gaat hij maar lopen. Tot zijn schrik merkt hij dat er geen navigatie-app op zijn telefoon zit. In plaats van zijn vertrouwde smartphone houdt hij zo'n ouderwetse Nokia in zijn hand, met nog maar één powerstreepje.

De tijd schrijdt voort. Michèle en hun vrienden zullen wel ongeduldig worden of misschien zelfs ongerust. Hij probeert te bellen, maar kan het nummer van Michèle niet vinden. Waar is toch zijn eigen telefoon? Vlak voordat de Nokia de geest geeft, ziet Nos dat het al bijna sluitingstijd is.

Ten einde raad loopt hij lukraak een straat in. Het wordt steeds smaller en er zijn geen zijstraten. Toch

loopt Nos door. Wat moet hij anders? Misschien is er verderop een supermarkt. De straat versmalt tot een pad en de bakstenen hebben plaatsgemaakt voor kleine keramische tegels in allerlei kleuren. Het pad mondt uit in een kleine wenteltrap die zo nauw is dat je er bijna niet meer kan lopen.

Tevergeefs probeert hij zich verder omhoog te wringen. Het heeft geen zin. De wenteltrap gaat over in een spiralen schoorsteen, waar Nos zijn hand insteekt zonder te weten wat hij daar nog kan vinden. Hij kan niet verder...